

Piotr Śledź

ORCID 0000-0003-4562-7491

Kalendarium wydarzeń 2020

Europa i Ameryka Północna

1 stycznia – Lider Austriackiej Partii Ludowej (ÖVP), były kanclerz Sebastian Kurz, poinformował o zawarciu porozumienia koalicyjnego z partią Zieloni – Zielona Alternatywa. 7 stycznia rząd Kurza uzyskał wotum zaufania.

5 stycznia – Kandydat Socjaldemokratycznej Partii Chorwacji i były premier w latach 2011–2016, Zoran Milanović, zwyciężył w drugiej turze wyborów prezydenckich, pokonując urzędującą prezydent, Kolindę Grabar-Kitarović.

7 stycznia – Dotychczasowy premier Hiszpanii Pedro Sánchez uzyskał wotum zaufania dla swojego nowego rządu, złożonego z Hiszpańskiej Socjalistycznej Partii Robotniczej (PSOE) i Unidos Podemos, popartego przez część mniejszych ugrupowań regionalnych.

13 stycznia – Robert Abela, po przejęciu dzień wcześniej władzy w rządzącej Partii Pracy, zastąpił Josepha Muscata (oskarżanego o korupcję i powiązania z grupami przestępczymi) na stanowisku premiera Malty.

15 stycznia – Rosyjski rząd premiera Dmitrija Miedwiediewa ogłosił podanie się do dymisji. Dzień później Duma wyraziła zgodę na powołanie na stanowisko szefa rządu dotychczasowego zwierzchnika Federalnej Służby Podatkowej, Michaiła Miszustina.

15 stycznia – Izba Reprezentantów USA zdecydowała w głosowaniu o przesłaniu do Senatu artykułów impeachmentu Donalda Trumpa, uruchamiając tym samym proces parlamentarny urzędującego prezydenta. 1 lutego kontrolowany przez republikanów Senat w głosowaniu odrzucił możliwość wezwania świadków w trwającym procesie, a 5 lutego uniewinnił Trumpa od zarzucanych mu czynów – nadużycia władzy i utrudniania pracy Kongresowi.

22 stycznia – Przewodnicząca Rady Państwa (naczelnego sądu administracyjnego), bezpartyjna Katerina Sakellaropoulou, została wybrana przez parlament Grecji na stanowisko prezydenta tego państwa.

22 stycznia – Brytyjska Izba Lordów zrezygnowała z forsowania poprawek do przyjętej przez Izbę Gmin 20 grudnia 2019 r. ustawy o warunkach wyjścia Wielkiej Brytanii

z UE, co implikowało opuszczenie 31 stycznia przez to państwo Unii, a do końca 2020 r. – obowiązywanie okresu przejściowego, w którym Londyn, pozostając członkiem jednolitego rynku UE, unii celnej, płatnikiem składek do unijnego budżetu oraz podmiotem prawa UE, negocjował z Brukselą warunki trwałego porozumienia o wzajemnych stosunkach i współpracy. 24 stycznia przewodniczący: Komisji Europejskiej i Rady Europejskiej, podpisali umowę o brexicie. 29 stycznia została ona ratyfikowana przez Parlament Europejski. O północy 31 stycznia Wielka Brytania przestała być państwem członkowskim UE.

27 stycznia – Premier Słowenii Marjan Šarec podał swój rząd do dymisji. Nowy gabinet utworzyły cztery partie centrowe i centroprawicowe, z chadecką Słoweńską Partią Demokratyczną na czele, a jego szefem został Janez Janša, który po raz trzeci objął funkcję premiera.

31 stycznia – Polska podpisała umowę o zakupie 32 myśliwców V generacji Lockheed Martin F-35A Lightning II za niemal 18 mld zł. Decyzja nie została poprzedzona procedurą przetargową ani nie zakładała choćby częściowej kompensacji zakupu w jakiejkolwiek formie.

5 lutego – Parlament Rumunii przegłosował wotum nieufności dla technicznego rządu Ludovica Orbana. Mimo to dwa dni później prezydent państwa, Klaus Iohannis, powierzył Orbanowi misję utworzenia nowego gabinetu. 24 lutego rumuński Trybunał Konstytucyjny uznał jednak ten ruch za niekonstytucyjny. W związku z tym dwa dni później jako tymczasowy premier został desygnowany dotychczasowy minister finansów – Florin Cîțu, natomiast przez wzgląd na pandemię koronawirusa parlament zagłosował 14 marca za udzieleniem rządowi Orbana wotum zaufania.

8 lutego – Liberalna partia Fianna Fáil zdobyła najwięcej mandatów w wyborach do Zgromadzenia Irlandii. Mimo najwyższego poparcia społecznego o jedno miejsce mniej w irlandzkiej izbie niższej zajęła lewicowa partia Sinn Féin. Trzeci wynik wyborczy uzyskała rządząca do tej pory centroprawicowa Fine Gael premiera Leo Varadkara. 15 czerwca Fianna Fáil, Fine Gael oraz Partia Zielonych zawarły porozumienie o utworzeniu wspólnego rządu. Na czele stanął lider liberalów, Micheál Martin. Leo Varadkar, na mocy umowy koalicyjnej, ma ponownie objąć stanowisko premiera w grudniu 2022 r.

19 lutego – Jeden z najważniejszych doradców Władimira Putina i współautorów politycznej koncepcji funkcjonowania współczesnej Rosji, Władisław Surkow, zrezygnował z zajmowanych stanowisk.

28 lutego – Początek manewrów NATO „Defender Europe 20” z udziałem 37 tys. żołnierzy (w tym ok. 20 tys. amerykańskich, co stanowi największą w XXI w. dyslokację sił US Army do Europy). Ich zakres, ze względu na pandemię COVID-19, znacząco jednak ograniczono.

29 lutego – Konserwatywna partia Zwyczajni Ludzie i Niezależne Osobowości (OL'aNO) zdobyła najwięcej mandatów do Rady Narodowej, pokonując rządzący Słowacją od ośmiu lat centrolewicowy Smer. 21 marca nowym premierem Słowacji został Igor Matovič, lider OL'aNO, z poparciem mniejszych prawicowych i centrowych partii.

2–11 marca – Ćwiczenia NATO „Cold Response” na terytorium Norwegii z udziałem kilkunastu tysięcy żołnierzy. Z powodu pandemii koronawirusa ich zakres został jednak znacząco ograniczony, a same manewry zakończone tydzień wcześniej, niż planowano.

4 marca – Ukraińska Rada Najwyższa przyjęła dymisję premiera Oleksija Honczaruka i przegłosowała wotum zaufania dla rządu Denysa Szmyhala – dotychczasowego wicepremiera.

10–11 marca – Rosyjska Duma przegłosowała liczne poprawki do konstytucji. Część z nich dotyczyła kwestii ustrojowych, w tym ograniczenia liczby kadencji prezydenta do dwóch (bez uwzględniania dotychczasowych), co umożliwia Władimirowi Putinowi start w kolejnych wyborach prezydenckich. Pozycję prezydenta wzmacniają dodatkowo m.in. zasadnicze kierownictwo nad pracami rządu, przejęcie kontroli nad częścią resortów (w tym tzw. siłowymi) oraz osłabienie premiera względem prezydenta i większe podporządkowanie głowie państwa Sądowi Konstytucyjnego i Sądowi Najwyższego. Przewidziano także immunitet dla byłych prezydentów i zapewniono im miejsce w Radzie Federacji. Wzmocniono ponadto kompetencje Rady Państwa (dotychczas organu *stricte* doradczego) oraz osłabiono pod tym względem władze lokalne. W przeprowadzonym w dniach 25 czerwca – 1 lipca referendum według oficjalnych wyników zmiany poparło ponad 78,5% głosujących. 3 lipca Władimir Putin podpisał dekret, w myśl którego nowy tekst konstytucji stał się obowiązujący.

27 marca – Macedonia Północna jako 30. państwo przystąpiła do Sojuszu Północnoatlantyckiego.

27 marca – Węgierski parlament przyjął ustawę przedłużającą bezterminowo stan wyjątkowy, wprowadzony 11 marca w związku z epidemią koronawirusa. Prawo to znacząco rozszerza uprawnienia władzy wykonawczej, przewidując m.in.: bezterminowe zawieszenie prac parlamentu i możliwość uchylania obowiązujących ustaw, ustanawianie prawa na mocy rządowych dekretów, zakaz organizacji wyborów i referendów. Zaniepokojenie w związku z kierunkiem dokonywanych zmian wyraziły m.in. UE, Rada Europy, ONZ i OBWE.

5 maja – Niemiecka policja wydała międzynarodowy list gończy za agentem GRU, Dmitrijem Badinem, który według informacji niemieckiego wywiadu odpowiadał m.in. za cyberatak na system teleinformatyczny Bundestagu w 2015 r. (co stanowi podstawę dochodzenia), atak na serwery Światowej Agencji Antydopingowej

(WADA) oraz wyciek wiadomości z prywatnej skrzynki poczty elektronicznej Hillary Clinton przed wyborami na prezydenta USA w 2016 r.

5 maja – Agencje rządowe odpowiadające za cyberbezpieczeństwo Stanów Zjednoczonych oraz Wielkiej Brytanii we wspólnym oświadczeniu poinformowały o zintensyfikowanych działaniach hakerskich wobec instytucji odpowiedzialnych za zwalczanie skutków pandemii COVID-19, w tym wykradaniu danych elektronicznych oraz informacji niejawnych.

5 maja – Federalny Trybunał Konstytucyjny w Karlsruhe podważył decyzję Europejskiego Banku Centralnego o wykupie obligacji strefy euro w latach 2015–2018, dostrzegając w tej decyzji naruszenie niemieckiej konstytucji oraz prawa UE (w zakresie ukrytego finansowania państw przez EBC).

24 maja – Początek protestów społecznych na Białorusi o antyrządowym charakterze. Początkowo związane z krytyczną oceną polityki władz w obliczu pandemii manifestacje przybrały na sile w reakcji na działania obozu rządzącego przed wyborami prezydenckimi. Aresztowano potencjalnych opozycyjnych kandydatów – Siergieja Cichanowskiego (vlogera i aktywistę, którego żona Swiatłana została główną kontrkandydatką Alaksandra Łukaszenki w wyborach) oraz Wiktara Babarykę (byłego prezesa Belgasprombanku – banku należącego do rosyjskiego Gazpromu). 29 lipca pod Mińskiem zatrzymano 33 najemników należących do rosyjskiej Grupy Wagnera.

26 maja – Początek rozruchów i zamieszek na dużą skalę na terenie obszaru metropolitalnego Minneapolis-Saint Paul w stanie Minnesota. Ich zarzewiem była śmierć czarnoskórego George'a Floyd'a w następstwie brutalnej interwencji policji. W kolejnych dniach protesty i rozruchy (animowane w dużej mierze przez aktywistów ruchu Black Lives Matter), połączone z aktami przemocy i wandalizmu, wybuchały w wielu miastach, we wszystkich stanach USA. Do podobnych rozruchów w reakcji na policyjną przemoc wobec czarnoskórych doszło 23 sierpnia w Kenosha (Wisconsin) po postrzeleniu Jacoba Blake'a (zginęły w nich dwie osoby) oraz 26 października w Filadelfii po zastrzeleniu Williama Wallace'a Jr.

29 maja – Początek wycieku ogromnej ilości oleju napędowego (w wyniku topnienia wiecznej zmarzliny) ze zbiornika należącego do elektrowni nieopodal Norylska w środkowej Syberii. W ciągu kilkunastu dni do lokalnych wód, w szczególności do rzeki Ambarnaja, dostało się ok. 20 tys. ton oleju napędowego. 3 czerwca prezydent Putin ogłosił wprowadzenie stanu wyjątkowego w związku ze skażeniem okolicy. 12 lipca w Kraju Krasnojarskim w wyniku rozszczelnienia się rurociągu wyciekło ponad 40 ton paliwa lotniczego.

2 czerwca – Prezydent Władimir Putin zatwierdził nową rosyjską doktrynę nuklearną. Zakłada ona m.in. atomową kontrakcję w razie ataku jądrowego lub konwencjonalnego (zagrożającego żywotnym interesom Rosji).

6 czerwca – *The Wall Street Journal* poinformował o decyzji prezydenta Donalda Trumpa, niekonsultowanej z niemieckimi władzami, dotyczącej zmniejszenia liczebności stacjonujących na terytorium Niemiec oddziałów US Army o ok. 11,9 tys. żołnierzy (do poziomu niecałych 25 tys.). 15 czerwca władze USA oficjalnie ogłosiły ten plan. Spośród wycofywanych oddziałów 5,6 tys. żołnierzy miało trafić do innych państw NATO, w szczególności do Belgii (dokąd przeniesiono również Dowództwo Europejskie Stanów Zjednoczonych) i Włoch.

21 czerwca – W zbojkotowanych przez opozycję wyborach parlamentarnych w Serbii samodzielną większość w Zgromadzeniu Narodowym zdobyła koalicja skupiona wokół rządzącej od ośmiu lat konserwatywnej Serbskiej Partii Postępowej premiera Aleksandra Vučića.

27 czerwca – Prezydent Islandii Guðni Jóhannesson uzyskał reelekcję, zdobywając ponad 92% głosów w wyborach.

3 lipca – W ramach rekonstrukcji francuskiego rządu do dymisji podał się wybrany na mera Hawru premier Édouard Philippe. Na nowego szefa rządu desygnowany został Jean Castex, odpowiedzialny uprzednio za strategię wyjścia Francji z lockdownu spowodowanego pandemią koronawirusa. Jedną z przyczyn rekonstrukcji gabinetu były słabe wyniki rządzącej partii La République En Marche! w wyborach władz lokalnych.

3 lipca – Niemiecki parlament przyjął pakiet ustaw zakładających stopniowe odejście (do 2038 r.) od pozyskiwania energii z węgla; obejmuje on m.in. rozłożony w czasie plan zamknięcia kopalń i elektrowni węglowych, a także wypłaty spółkom z branży energetycznej rekompensat o łącznej wysokości ok. 40 mld euro.

5 lipca – Rządząca państwem centroprawicowa Chorwacka Wspólnota Demokratyczna (HDZ), z premierem Andrejem Plenkovićem na czele, zwyciężyła w wyborach parlamentarnych, pokonując koalicję partii centrolewicowych Restart. Koalicję rządzącą uzupełnili przedstawiciele mniejszości narodowych i etnicznych. 24 lipca Zgromadzenie Chorwackie udzieliło nowemu rządowi Plenkovicia wotum zaufania.

10 lipca – Holandia złożyła przeciw Rosji skargę do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w związku z zestrzeleniem 17 lipca 2014 r. samolotu malezyjskich linii lotniczych nad terytorium wschodniej Ukrainy, w wyniku czego śmierć poniosło 298 osób, w większości Holendrów.

10 lipca – Komisja Europejska poinformowała o włączeniu waluty bułgarskiej (lew) i chorwackiej (kuna) do mechanizmu ERM II. W przypadku utrzymania przez obie waluty stabilnego kursu w 2023 r. Bułgaria i Chorwacja mogą zostać przyjęte do strefy euro.

10 lipca – Początek masowych protestów społecznych w Bułgarii. Początkowo były one demonstracją antyrządową w związku z aresztowaniem dwóch współpracowników

premiera Bojko Borisowa. Nasiliły się po dotkliwym pobiciu przez policję protestującego studenta. W odpowiedzi na protesty 24 lipca dokonano rekonstrukcji rządu.

12 lipca – Andrzej Duda uzyskał reelekcję w wyborach prezydenckich, pokonując reprezentującego opozycję Rafała Trzaskowskiego (poparcie obu kandydatów przekroczyło 10 mln głosów).

15 lipca – Rządząca Macedonią Północną partia Socjaldemokratyczny Związek Macedonii, z byłym premierem Zoranem Zaewem na czele, zwyciężyła w wyborach parlamentarnych. Wspólny rząd utworzyła z dwiema partiami reprezentującymi albańską mniejszość narodową. Na jego czele stanął Zaew, a na sto dni przed końcem kadencji parlamentu ma go zastąpić osoba pochodzenia albańskiego.

15 lipca – Cyberatak na konta Twittera należące do osób publicznych (w tym czołowych amerykańskich polityków i biznesmenów). Departament Sprawiedliwości USA poinformował 31 lipca, że za przeprowadzenie ataku odpowiadał 17-letni licealista z Florydy.

17–21 lipca – W Brukseli odbył się szczyt Rady Europejskiej poświęcony ustaleniu ram unijnego budżetu na lata 2021–2027. Przywódcy państw członkowskich uzgodnili wysokość Funduszu Odbudowy Next Generation EU do wykorzystania w ciągu najbliższych 3–4 lat na 750 mld euro (390 mld to bezzwrotne dotacje, a 360 mld – nisko oprocentowane pożyczki), a regularnego siedmioletniego budżetu UE – 1,074 bln euro. Istotną okoliczność stanowi powiązanie wypłaty środków budżetowych z przestrzeganiem zasad traktatowych UE, w tym praworządności, a także z unijnymi celami polityki klimatycznej. Środki przyznane Polsce z obu pul wyniosą ok. 125 mld euro (oraz 34 mld euro w nisko oprocentowanych kredytach). W związku z oporem państw będących największymi w UE płatnikami *per capita* znacząco ograniczono wysokość części funduszy w stosunku do pierwotnych propozycji (m.in. dotacji dla rolników, środków na transformację energetyczną czy funduszu spójności). Zredukowano także nakłady na programy z zakresu bezpieczeństwa i obronności, w tym Europejski Fundusz Obronny i program Mobilność Wojskowa. 23 lipca Parlament Europejski przyjął rezolucję krytykującą niektóre aspekty osiągniętego porozumienia. 10 listopada sfinalizowane zostały negocjacje dotyczące nowego budżetu UE między Parlamentem Europejskim a Radą UE, m.in. przez uelastycznienie go w wyniku wprowadzenia stosownych mechanizmów finansowych, zwiększenie nakładów na edukację, naukę i ochronę zdrowia oraz uzależnienie wypłaty środków od przestrzegania zasad praworządności. Mimo początkowych gróźb weta ze strony Polski i Węgier, a także Holandii w związku z kształtem mechanizmu powiązania wypłat z respektowaniem zasady rządów prawa, 10 grudnia państwa UE osiągnęły kompromis co do ostatecznych ustaleń w tym zakresie.

22 lipca – Prezydent Ukrainy Wołodymyr Zelenski poinformował o osiągnięciu porozumienia z Rosją (pod auspicjami OBWE) w sprawie całkowitego zawieszenia od

27 lipca działań zbrojnych między ukraińską armią a siłami prorosyjskimi w obwodach donieckim i lugańskim. Jego realizacja ma posłużyć implementacji porozumień mińskich. Mimo przyjęcia tych ustaleń do końca roku dochodziło do starć.

28 lipca – Powstał tzw. Trójkąt Lubelski – format współpracy trilateralnej z udziałem Polski, Litwy i Ukrainy.

9 sierpnia – Odbyły się wybory prezydenckie na Białorusi. Już w ich trakcie odnotowano liczne nieprawidłowości i fałszerstwa. Władze nie zgodziły się na udział obserwatorów OBWE. Według oficjalnie ogłoszonych wyników Alaksandr Łukaszenka otrzymał ok. 80% głosów, a Swiatłana Cichanouska ok. 10%. Wielu Białorusinów kontestowało sposób przeprowadzenia wyborów i ich wyniki, czemu dali wyraz w licznych manifestacjach ulicznych. W trakcie powyborczej nocy doszło do starć z oddziałami wojska i policji, a ok. 3 tys. osób zostało aresztowanych. Swiatłana Cichanouska, zmuszona przez władze do opuszczenia kraju, udała się na Litwę. W kolejnych dniach protesty, obejmujące Mińsk oraz wiele mniejszych miast, przybrały na sile, wspierane przez strajki licznych zakładów pracy. 14 sierpnia Cichanouska ogłosiła swoje zwycięstwo wyborcze i zapowiedziała powołanie Rady Koordynacyjnej, mającej wypracować warunki pokojowego przekazania władzy. Osoby wypuszczone z aresztu, media oraz organizacje broniące praw człowieka informowały o licznych nadużyciach ze strony aparatu państwa, w tym stosowaniu tortur oraz przykładach niehumanitarnego i poniżającego traktowania, jak również atakach na relacjonujących wydarzenia dziennikarzy i próbach ich cenzurowania. 19 sierpnia zwołano specjalny „wideoszczyt” Rady Europejskiej, po którym przywódcy państw UE poinformowali o nieuznaniu wyniku wyborów z 9 sierpnia. 23 sierpnia odbył się największy z opozycyjnych wieców – w Mińsku z udziałem ok. 200 tys. osób. Przez wiele tygodni w dni wolne od pracy organizowano antyrządowe manifestacje z udziałem dziesiątek tysięcy Białorusinów. 27 sierpnia prezydent Rosji Władimir Putin poinformował o utworzeniu specjalnych oddziałów policyjnych gotowych do wsparcia sił białoruskich w razie dalszej eskalacji protestów. 23 września prezydent Łukaszenka został zaprzysiężony na kolejną kadencję. 29 września Wielka Brytania i Kanada ogłosiły nałożenie sankcji (gospodarczych oraz zakazu wjazdu na ich terytorium) na Alaksandra Łukaszenkę i 10 przedstawicieli jego administracji. 26 października rozpoczął się strajk generalny, do którego wezwwała Swiatłana Cichanouska, w odpowiedzi na zignorowanie przez władze postulatów opozycji. 11 listopada w starciach z policją zginął aktywista Roman Bandarenka, co przyczyniło się do intensyfikacji protestów w kolejnych dniach.

15 sierpnia – Podczas wizyty sekretarza stanu USA Mike’a Pompeo w Warszawie podpisano umowę o wzmocnionej współpracy obronnej między obydwojema państwami, umożliwiającą relokację ok. tysiąca amerykańskich żołnierzy z Niemiec do baz w Polsce. Koszty ich pobytu (ok. 0,5 mld USD rocznie), zgodnie z ustaleniami, pokryje strona polska.

17–20 sierpnia – Odbyła się, przeprowadzona w części wirtualnie, narodowa konwencja Partii Demokratycznej, w trakcie której nominację jako kandydat na prezydenta USA oficjalnie otrzymał zwycięzca prawyborów, wiceprezydent USA w latach 2009–2017, Joe Biden. Kandydatką na wiceprezydenta ogłoszono senator z Kalifornii i była prokurator generalną tego stanu Kamalę Harris.

18 sierpnia – Komisja Senatu USA ds. służb specjalnych opublikowała raport wskazujący w konkluzji na liczne próby wywierania wpływu na wynik wyborów prezydenckich w 2016 r. przez Rosję na korzyść kandydatury Donalda Trumpa.

20 sierpnia – W Tomsku doszło do próby otrucia lidera rosyjskiej opozycji Aleksieja Nawalnego. 22 sierpnia Nawalny został przetransportowany na leczenie do szpitala w Berlinie. 2 września kanclerz Angela Merkel ogłosiła, że do próby otrucia wykorzystano bojowy środek trujący „nowiczok” (podobnie jak w przypadku Siergieja Skripała w 2018 r.).

24 sierpnia – Cyberatak na serwery norweskiego parlamentu. 13 października norweskie MSZ poinformowało, że za jego przeprowadzenie odpowiada Rosja.

26 sierpnia – Nowym ministrem spraw zagranicznych RP został dotychczasowy przewodniczący sejmowej Komisji Spraw Zagranicznych, Zbigniew Rau.

30 sierpnia – Rządząca Czarnogórą centrolewicowa i proeuropejska Demokratyczna Partia Socjalistów Czarnogóry zwyciężyła w wyborach parlamentarnych, pokonując niewielką różnicą głosów prawicowo-populistyczną koalicję „Dla Przyszłości Czarnogóry”. 4 grudnia parlament udzielił wotum zaufania rządowi opozycyjnych dotąd ugrupowań; na jego czele stanął centrowy intelektualista i filantrop Zdravko Krivokapić („Dla Przyszłości Czarnogóry”).

4 września – Serbia i Kosowo pod auspicjami USA podpisały w Waszyngtonie porozumienie o normalizacji relacji gospodarczych. Jednocześnie władze w Prisztinie poinformowały o nawiązaniu stosunków dyplomatycznych z Izraelem (który uznał tym samym Kosowo) oraz zlokalizowaniu swojej ambasady w Jerozolimie (jako pierwsze państwo w większości muzułmańskie).

14 września – Polska zdecydowała o wysłaniu kontyngentu Sił Zbrojnych RP (samolotu patrolowo-rozpoznawczego Bryza oraz do 80 osób) do udziału w operacji obserwacyjno-rozpoznawczej NATO „Tailored Assurance Measures for Turkey”.

1 października – 16 miesięcy po wyborach parlamentarnych w Belgii powołano rząd większościowy siedmiu partii o nastawieniu liberalno-lewicowym. Na jego czele stanął Alexander de Croo – dotychczasowy wicepremier oraz minister rozwoju i finansów z partii Flamandzcy Liberalowie i Demokraci.

1–2 października – Nadzwyczajny szczyt Rady Europejskiej w związku z sytuacją na Białorusi, we wschodniej części Morza Śródziemnego oraz w Górskim Karabachu.

W jego trakcie Cypr zablokował możliwość zastosowania sankcji wobec przedstawicieli białoruskich władz, oficjalnie domagając się powiązania tej kwestii z wprowadzeniem restrykcji wobec Turcji za jej działania na Morzu Śródziemnym. Przyjęto też pakiet wsparcia gospodarczego dla Białorusi.

9 października – Holenderski admirał Rob Bauer został wybrany na nowego przewodniczącego Komitetu Wojskowego NATO.

15 października – Premier Rosji Michaił Miszustin wydał rozporządzenie dotyczące otwarcia w Belgradzie biura rosyjskiego resortu obrony w celu umocnienia współpracy wojskowej z Serbią.

16 października – 18-letni uczeń czeczeńskiego pochodzenia dokonał w miejscowości Conflans-Sainte-Honorine (aglomeracja paryska) aktu dekapitacji nauczyciela, Samuela Paty'ego, z zemsty za prezentowanie przezeń karykatur Mahometa w szkole. W kilku francuskich miastach odbyły się marsze w imię potępienia przemocy, a minister spraw wewnętrznych Gérald Darmanin zdecydował o zamknięciu jednego z podparyskich meczetów, gdzie nawoływano do zabicia nauczyciela. 24 października prezydent Turcji Recep Tayyip Erdoğan ostro skrytykował Emmanuela Macrona, zarzucając mu negatywny stosunek do francuskich muzułmanów.

22 października – Obradujący w kontestowanym prawnie składzie Trybunał Konstytucyjny orzekł niezgodność z Konstytucją RP ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży w aspekcie dotyczącym przesłanki możliwości usunięcia ciąży z uwagi na ciężkie i nieodwracalne uszkodzenie płodu. Pokłosiem tej decyzji były masowe protesty uliczne osób sprzeciwiających się faktycznemu zaostreniu przepisów o możliwości przerwania ciąży. 28 października w wiecach i demonstracjach w całej Polsce wzięło udział kilkaset tysięcy uczestników.

25 października – Opozycyjna centroprawicowa partia Związek Ojczyzny – Litewscy Chrześcijańscy Demokraci zdobyła najwięcej mandatów do Sejmu, pokonując rządzącą dotychczas partię Litewski Związek Rolników i Zielonych. 25 listopada zaprzysiężono nowy rząd złożony ze zwycięskiego ugrupowania oraz dwóch mniejszych partii liberalnych i proeuropejskich, którego szefem została Ingrida Šimonytė.

29 października – W ataku nożownika w katedrze w Nicei zginęły trzy osoby. W jego trakcie sprawca wykrzykiwał muzułmańskie hasła. Tego dnia doszło też do zamachu na francuski konsulat w Dżuddzie w Arabii Saudyjskiej.

1 listopada – Władze Cypru zawiesiły program wydawania tzw. złotych paszportów, umożliwiający uzyskanie jego obywatelstwa (a więc także obywatelstwa UE) osobom, które zainwestowały w tym państwie min. 2 mln euro. Kilka tygodni wcześniej telewizja Al-Dżazira poinformowała o masowym wydawaniu cypryjskich paszportów osobom z zarzutami i wyrokami za przestępstwa gospodarcze.

2 listopada – W ataku terrorystycznym w Wiedniu, przeprowadzonym przez 20-letniego islamskiego ekstremistę z użyciem broni palnej, zginęły 4 osoby (napastnik został zabity przez policję), a 22 odniosły obrażenia.

3 listopada – Odbyły się wybory prezydenckie w Stanach Zjednoczonych. Ich zwycięzcą okazał się kandydat demokratów Joe Biden, który pokonał urzędującego prezydenta Donalda Trumpa, uzyskawszy łącznie 306 głosów elektorskich. W wyborach zagłosowało ok. 2/3 uprawnionych, najwięcej w epoce powszechnego prawa wyborczego, a na Joe Bidena oddano więcej głosów niż na jakiegokolwiek kandydata w historii USA (ok. 81,26 mln). Dodatkowo Kamala Harris jako pierwsza kobieta została wybrana na stanowisko wiceprezydenta. Donald Trump odmówił uznania porażki, oskarżając organizatorów wyborów, mimo braku dowodów na poparcie swoich tez, o fałszerstwa związane ze zliczaniem głosów korespondencyjnych (te z powodu pandemii COVID-19 stanowiły znaczący odsetek spośród wszystkich oddanych). 14 grudnia Kolegium Elektorskie wybrało Bidena na prezydenta.

5 listopada – Specjalna Izba ds. Kosowa, umiędzynarodowiony sąd badający zbrodnie międzynarodowe popełnione podczas wojny w latach 1998–2000 przez Wyzwoleńczą Armię Kosowa (UÇK), wydała kolejne akty oskarżenia. Jeden z nich dotyczył prezydenta Kosowa, Hashima Thaçiego, który w konsekwencji podał się do dymisji. Tymczasowo obowiązki głowy państwa przejęła przewodnicząca parlamentu Vjosa Osmani. Już następnego dnia Thaçi został przewieziony do Hagi i osadzony w areszcie MTK.

13 listopada – Dominic Cummings, kontrowersyjny główny doradca premiera Wielkiej Brytanii Borisa Johnsona, zrezygnował z pełnionego stanowiska. Przed jego objęciem był głównym strategiem kampanii organizacji Vote Leave, nakłaniającej Brytyjczyków do głosowania za brexitem.

15 listopada – Była premier Moldawii i liderka prozachodniej opozycji, Maia Sandu, zwyciężyła w drugiej turze wyborów prezydenckich, pokonując urzędującą głowę państwa – Igora Dodona związanego z prorosyjską Partią Socjalistów. W związku ze zwycięstwem Sandu rządzący Moldawię socjaliści przegłosowali w parlamencie ustawy ograniczające w pewnych dziedzinach uprawnienia głowy państwa oraz wzmacniające status języka rosyjskiego i nadających z Rosji mediów. Decyzje te spowodowały falę antyrządowych protestów na ulicach Kiszyniowa.

6 grudnia – Partia Socjaldemokratyczna zwyciężyła w wyborach parlamentarnych w Rumunii, pokonując centroprawicową Narodową Partię Liberalną. W rezultacie wywodzący się z przegranego ugrupowania premier Ludovic Orban podał się do dymisji, a na p.o. szefa rządu został desygnowany dotychczasowy minister obrony, gen. Nicolae Ciucă. Dość niespodziewanie wysoki wynik (ok. 9% głosów) uzyskała partia Sojusz dla Jedności Rumunów (AUR) – skrajnie prawicowa, antyeuropejska formacja, postulująca przyłączenie Moldawii. 23 grudnia zaprzysiężono rząd

utworzony przez Narodową Partię Liberalną oraz dwie mniejsze formacje – liberalną 2020 USR-PLUS Sojusz i partię mniejszości węgierskiej – na jego czele stanął były minister finansów w rządzie Orbana, Florin Cițu.

9 grudnia – Europejska Agencja Leków oświadczyła, że padła ofiarą cyberataku ze strony niezidentyfikowanych sprawców, w którym wykradziono dane dotyczące szczepionek na COVID-19.

14 grudnia – Departament Stanu USA poinformował o nałożeniu sankcji na Turcję w następstwie zakupu przez Ankarę rosyjskiego systemu rakiet ziemia–powietrze S-400.

16 grudnia – Trzy agencje federalne USA odpowiedzialne za cyberbezpieczeństwo przyznały, że doszło do cyberataku o bezprecedensowej skali na serwery i systemy komputerowe kilku kluczowych instytucji władz federalnych USA. Według *The New York Times* atak przeprowadziła rosyjska Służba Wywiadu Zagranicznego.

17 grudnia – Dowództwo Sił Kosmicznych USA poinformowało o przeprowadzeniu przez Rosję dwa dni wcześniej testu z użyciem pocisku antysatelitarnego.

24 grudnia – Premier Wielkiej Brytanii Boris Johnson i przewodnicząca KE Ursula von der Leyen ogłosili osiągnięcie kompromisu w sprawie warunków porozumienia regulującego stosunki handlowe między Brukselą a Londynem po upływie okresu przejściowego po brexicie. 30 grudnia umowa została oficjalnie podpisana.

Afryka, Ameryka Łacińska, Australia, Oceania i Azja

2 stycznia – Parlament w Ankarze wyraził zgodę na wysłanie tureckich wojsk do Libii w celu wsparcia sił podległych rządowi Fajiza as-Sarradża w kontekście ofensywy sił dowodzonych przez marszałka Chalifę Haftara, lojalnych wobec skonfliktowanego z rządem parlamentu. 16 stycznia prezydent Recep Tayyip Erdoğan ogłosił początek dyslokowania tureckich wojsk na terytorium Libii.

11 stycznia – Zmarł Kabus ibn Said – sultan Omanu, rządzący tym państwem nieprzerwanie od 1970 r. Jego następcą został kuzyn – Haitham ibn Tarik.

11 stycznia – Prezydent Tajwanu, Tsai Ing-wen, zwyciężyła w wyborach, uzyskując reelekcję i najwyższą w historii liczbę głosów. Jej partia, proniepodległościowa liberalna Demokratyczna Partia Postępu, wygrała wybory do jednoizbowego parlamentu, zdobywając samodzielną większość mandatów.

13 stycznia – Wyrok skazujący byłego prezydenta i premiera Pakistanu, Perveza Musharrafa, na karę śmierci za zdradę stanu i sprzeniewierzenie się konstytucji został unieważniony przez sąd najwyższy z przyczyn proceduralnych.

19 stycznia – W Berlinie odbyła się konferencja pod egidą ONZ dotycząca procesu pokojowego w związku z działaniami zbrojnymi w Libii. W przyjętym dokumencie

końcowym określone zostały kolejne jego etapy: zawieszenie broni, embargo na broń, stworzenie ram nowego systemu politycznego Libii, powołanie jednolitych sił zbrojnych, reformy gospodarcze i finansowe, zapewnienie przestrzegania prawa humanitarnego i praw człowieka oraz zinstytucjonalizowany dialog stron walczących, także w zakresie monitorowania sytuacji w związku z konfliktem zbrojnym. 8 lipca sekretarz generalny ONZ, António Guterres, poinformował o naruszaniu berlińskich ustaleń oraz innych decyzji NZ w związku z eskalacją w II kwartale 2020 r. walk na terytorium Libii (w tym o wzroście liczby ofiar cywilnych o ok. 172% w stosunku do I kwartału, a także rosnącej liczbie walczących tam najemników na usługach państw trzecich).

22 stycznia – Faure Gnassingbé po raz czwarty zwyciężył w wyborach prezydenckich w Togo.

26 stycznia – W wyborach do jednoizbowego parlamentu Peru (Kongresu) najwięcej mandatów zdobyła liberalna partia Akcja Ludowa, pokonując m.in. prawicową Siłę Ludu, mającą uprzednio najwięcej deputowanych.

28 stycznia – Syryjska armia odzyskała kontrolę nad miastem Ma'arrat an-Numan – jednym z największych ośrodków w prowincji Idlib, będącej teatrem intensywnych działań zbrojnych w ramach operacji „Odkupienie” (ze wsparciem wojsk rosyjskich).

1 lutego – Mohammed Tawfiq Allawi został desygnowany na stanowisko premiera Iraku. Nie sformował on jednak rządu, podobnie jak kolejny z wyznaczonych – Adnan al-Zurfi (gubernator prowincji Nadżaf). Misja ta powiodła się dopiero trzeciemu z kandydatów – Mustafie al-Kazimiemu (dotychczasowemu szefowi narodowego wywiadu) – którego gabinet 7 maja uzyskał wotum zaufania. Jego nominację oprotestował Iran i sprzymierzone z Teheranem ugrupowania (Fatah i Hezbollah), obwiniając al-Kazimiego o pomocnictwo w zabójstwie gen. Sulejmaniego.

18 lutego – Dziennikarze BBC ujawnili kolejną partię dokumentów dowodzących prześladowań Ujgurów przez władze Chin w prowincji Xinjiang. 19 lipca *The New York Times* poinformował o wynikach dziennikarskiego śledztwa, w którym ustalono, że są oni wykorzystywani przez chińskie władze do pracy przymusowej.

21 lutego – Odbyła się pierwsza tura głosowania w wyborach do Islamskiego Zgromadzenia Konsultatywnego – irańskiego jednoizbowego parlamentu. Według oficjalnych wyników zdecydowane zwycięstwo odniosły stronnictwa konserwatywne. Reformistyczne ugrupowania opozycyjne wezwały jednak wcześniej swoich zwolenników do bojkotu głosowania, co poskutkowało rekordowo niską frekwencją.

27 lutego – W ramach działań zbrojnych w syryjskiej prowincji Idlib siły rządowe wspierane przez wojska rosyjskie zaatakowały pozycje rebeliantów. W starciach zginęło m.in. 33 żołnierzy tureckich. W odpowiedzi prezydent Erdoğan zapowiedział traktowanie przez Turcję sił podległych al-Asadowi jako wrogich, a także otwarcie na

72 godziny granicy turecko-syryjskiej w celu umożliwienia uchodźcom przedostania się do państw Europy.

1 marca – W następstwie zmiany koalicji rządzącej w Malezji premierem złożonego z partii prawicowych gabinetu został Muhyiddin Yassin, który zastąpił Mahathira Mohamada.

2 marca – Likud zwyciężył w powtórzonych kolejny raz wyborach do Knesetu, pokonując opozycyjną koalicję Niebiesko-Białych. W związku z deklaracjami mniejszych partii co do poparcia rządu misję jego sformowania otrzymał lider Niebiesko-Białych, Benny Gantz. Wbrew przedwyborczym zapowiedziom, w obliczu pandemii koronawirusa, zaproponował on Likudowi utworzenie rządu jedności narodowej, co spowodowało wystąpienie partii Yesh Atid i Telem z koalicji Niebiesko-Białych. 20 kwietnia podpisano porozumienie o powołaniu takiego rządu – na stanowisku premiera przez 1,5 roku miał pozostać Benjamin Netanjahu, a następnie objąć je Benny Gantz. Do koalicji dołączyła również Partia Pracy. Z powodu sporów partyjnych i frakcyjnych porozumienie zostało zerwane, a nieuchwalenie do 22 grudnia budżetu państwa na 2020 r. poskutkowało rozwiązaniem Knesetu. Kolejne, czwarte od kwietnia 2019 r. wybory parlamentarne rozpisano na 23 marca 2021 r.

2 marca – Testy północnokoreańskich rakiet krótkiego zasięgu na Morzu Japońskim. Kolejne tego typu próby przeprowadzono 9, 21 i 25 marca oraz 14 kwietnia.

2 kwietnia – Zatopienie wietnamskiego kutra przez chiński okręt patrolowy na Morzu Południowochińskim w rejonie Wysp Paracelskich. 30 marca Wietnam wystosował do ONZ notę, w której, podobnie jak wcześniej Filipiny i Malezja, wyraził sprzeciw wobec chińskich działań i roszczeń względem rzeczonego terytorium.

15 kwietnia – Rządząca liberalna Partia Demokratyczna Korei zwyciężyła w wyborach parlamentarnych w Korei Południowej, zdobywając samodzielną większość mandatów w Zgromadzeniu Narodowym.

26 kwietnia – Sprzymierzeni uprzednio z jemeńskimi władzami przeciwko rebeliantom Huti przedstawiciele ruchów secesjonistycznych z południa kraju (zrzeszeni w ramach Rady Przejściowej Południa) poinformowali o zerwaniu porozumienia pokojowego z rządem, w tym ustaleń dotyczących ustanowienia w regionie autonomicznej administracji z siedzibą w Adenie, i ogłosili zwierzchnictwo nad podległym sobie terytorium (wprowadzając ponadto na nim stan wyjątkowy). 27 grudnia w Rijadzie, pod auspicjami Arabii Saudyjskiej, został zaprzysiężony nowy jemeński rząd jedności narodowej złożony z przedstawicieli dotychczasowych władz państwa, Rady Przejściowej Południa i islamistycznej partii Al-Islah. 30 grudnia samolot z przybywającymi do Jemenu członkami rządu został zaatakowany na terenie lotniska w Adenie. W ataku zginęło 25 osób, a 110 zostało rannych.

2–4 maja – Eskalacja ataków ze strony bojowników Państwa Islamskiego na terytorium Iraku. W ramach skoordynowanej akcji na północy i południu tego kraju zginęło kilkadziesiąt osób związanych z proirańskimi bojówkami oraz irackimi siłami bezpieczeństwa i wielu cywilów. ISIS zniszczyło także elementy infrastruktury gospodarczej (linie energetyczne) oraz obiekty kultu religijnego.

17 maja – Prezydent Afganistanu Aszraf Ghani oraz premier tego państwa Abdullah Abdullah – kontrkandydaci w zeszłorocznych wyborach prezydenckich (wygranych przez Ghaniego, którego to wyniku nie uznał Abdullah) – zawarli porozumienie o podziale władzy. Zgodnie z nim Abdullah Abdullah objął przewodnictwo rady zajmującej się pertraktacjami z talibami, a przedstawiciele jego środowiska politycznego znaleźli się w składzie rządu.

19 maja – Prezydent Autonomii Palestyńskiej Mahmud Abbas poinformował o zerwaniu zawartych dotychczas ze Stanami Zjednoczonymi i Izraelem porozumień międzynarodowych w reakcji na izraelskie plany aneksji części terytorium Doliny Jordanu.

20 maja – Évariste Ndayishimiye, związany z rządzącą partią, reprezentującą interesy plemienia Hutu, zwyciężył w wyborach na prezydenta Burundi.

27 maja – Ogólnochińskie Zgromadzenie Przedstawicieli Ludowych zatwierdziło plany nowelizacji ustawy o bezpieczeństwie narodowym, odnoszącej się do Hongkongu. Zmiany dotyczyły ograniczenia działalności opozycyjnej i umożliwienia służbom ChRL działań na jego terytorium. Reformy te oraz restrykcyjna ustawa o ochronie hymnu narodowego wywołały protesty uliczne mieszkańców regionu. Stany Zjednoczone potępiły plany Pekinu, podając w wątpliwość autonomiczny status Hongkongu, i zapowiedziały zniesienie pewnych przywilejów handlowych dla prowincji. 30 czerwca ustawa została ostatecznie przyjęta. Restrykcyjnie spenalizowała m.in. nawoływanie do wyzwolenia Hongkongu, wyrażanie sprzeciwu wobec działań władz ChRL czy też ataki na budynki i zasoby użyteczności publicznej. W reakcji na zmiany jeden z największych ruchów opozycyjnych, Demosisto, zakończył działalność. 3 czerwca premier Boris Johnson uznał, że nowo przegłosowana ustawa narusza brytyjsko-chińską umowę o przekazaniu Chinom zwierzchnictwa nad Hongkongiem z 1984 r., i zapowiedział, że osoby urodzone w czasach brytyjskiego zwierzchnictwa nad tym terytorium mają prawo osiedlenia się w Wielkiej Brytanii, co spotkało się z potępieniem ze strony chińskiej. 14 lipca prezydent Trump ogłosił zniesienie przywilejów dla Hongkongu (zrównanie jego statusu z ChRL) oraz podpisał ustawę o karach dla banków współpracujących z chińskimi urzędnikami odpowiedzialnymi za te reformy, kilka tygodni później zaś nałożył sankcje na czołowych hongkońskich urzędników (w tym szefową administracji, Carrie Lam). 31 lipca Lam poinformowała o przesunięciu o rok zaplanowanych na 6 września wyborów parlamentarnych pod pretekstem zagrożenia epidemicznego (według sondaży większość mandatów uzyskaliby przedstawiciele stronnictw proniepodległościowych). 11 listopada prochiński rząd Hongkongu

usunął ze składu regionalnego parlamentu czterech opozycyjnych deputowanych. Na znak protestu pozostałych 15 posłów opozycji zrezygnowało z mandatów. 3 grudnia w odpowiedzi na działania wobec Hongkongu Departament Stanu USA nałożył ograniczenia wizowe na część urzędników związanych z Komunistyczną Partią Chin.

5 czerwca – Komunikat Wysokiego Komisarza NZ ds. Praw Człowieka o pogarszającej się sytuacji ludności cywilnej w związku z konfliktem w Demokratycznej Republice Konga (prowincje Kiwu Północne, Kiwu Południowe i Ituri). Michelle Bachelet poinformowała, że w ciągu poprzednich kilku miesięcy zginęło ok. 1300 cywilów, a ponad pół miliona osób zmuszono do uchodźstwa.

5 czerwca – Libijskie wojska rządowe, wspierane przez siły tureckie, zajęły Tarhunę – ostatnie z większych miast kontrolowanych przez Libijską Armię Narodową marszałka Chalify Haftara, przełamując tym samym ofensywę jej wojsk na Trypolis.

9 czerwca – Korea Północna ogłosiła zerwanie wszelkich kontaktów z Koreą Południową, w tym zamknięcie biura łącznikowego w Kaesong (16 czerwca zostało ono przez władze KRLD wysadzone w powietrze) i likwidację tzw. gorących linii.

15–16 czerwca – Eskalacja trwających od 5 maja starć na granicy chińsko-indyjskiej w spornym rejonie doliny Galwan w zachodnich Himalajach. W potyczkach zginęli żołnierze obydwu armii (20 indyjskich i 43 chińskich). Do starć doprowadziły działania ChRL związane z rozbudową infrastruktury w spornym rejonie granicznym (tzw. Linii Faktycznej Kontroli) oraz kontrakcje ze strony Indii. 23 czerwca obie strony zawarły wstępne porozumienie o załagodzeniu napięć w związku z incydentami. 10 września wydały deklarację o chęci ustabilizowania sytuacji, wycofania wojsk ze spornych obszarów oraz przestrzegania dotychczas przyjętych porozumień. W listopadzie *The Times* doniósł o prawdopodobnym użyciu przez Chiny pod koniec sierpnia broni elektromagnetycznej przeciwko indyjskim żołnierzom w rejonie Ladakh. Byłoby to pierwsze w historii udokumentowane ofensywne zastosowanie tego typu uzbrojenia.

29 czerwca – W Addis Abebie został zastrzelony etiopski muzyk Hachalu Hundessa, zaangażowany w walkę o emancypację prześladowanego w kraju plemienia Oromów. Następstwem zabójstwa były masowe protesty i zamieszki w regionie Oromia, w których w ciągu tygodnia zginęło 156 osób.

1 lipca – Indie ogłosiły zablokowanie możliwości korzystania z 59 chińskich aplikacji, w tym zyskującego globalną popularność TikToka.

10 lipca – W związku z orzeczeniem tureckiego sądu o nielegalności przekształcenia świątyni Hagia Sophia w muzeum prezydent Erdoğan podpisał dekret o ponownym przeznaczeniu jej na cele religijne. Decyzję skrytykowali m.in. Stany Zjednoczone, część państw UE, a także Stolica Apostolska i patriarcha Konstantynopola. 24 lipca wznowiono odprawianie tam muzułmańskich modlitw.

10 lipca – Rządząca Singapurem od uzyskania przezeń niepodległości Partia Akcji Ludowej, na której czele od 16 lat stoi premier Lee Hsien Loong, zwyciężyła w wyborach parlamentarnych.

12 lipca – Początek intensyfikacji starć na granicy Armenii i Azerbejdżanu. W konfrontacji zginęło co najmniej kilkunastu żołnierzy obu armii.

12–26 lipca – Seria ataków na wioski w Darfurze w związku z konfliktami o ziemię między tamtejszymi plemionami. W napaściach na trzy wioski zginęło co najmniej 89 osób, a ponad 100 zostało rannych. W związku z atakami 13 lipca władze Sudanu zdecydowały o wprowadzeniu stanu wyjątkowego.

18 lipca – Początek kolejnej fali masowych antyrządowych protestów społecznych w Tajlandii. Pierwsza, zatrzymana przez pandemię koronawirusa, wybuchła pod koniec lutego w związku z rozwiązaniem jednej z prodemokratycznych postępowych partii. Postulaty protestujących, w znaczącej mierze osób młodych, sprzeciwiających się nadużyciom ze strony rządzącej junty wojskowej gen. Prayuta Chan-ochy (w tym skandalom korupcyjnym, nierównoprawnemu traktowaniu obywateli i naruszeniom praw człowieka) oraz króla Mahy Vajiralongkorna (ułaskawianiu groźnych przestępców oraz jego ekscesom obyczajowym w kontekście funkcjonowania prawa kryminalizującego krytykę monarchy), obejmują przede wszystkim liberalizację systemu politycznego.

20 lipca – Egipski parlament zdecydował o wysłaniu wojsk na terytorium Libii w związku z walkami w rejonie Syrty. Decyzję tłumaczono potrzebą zwalczania zbrojnych grup terrorystycznych, choć była ona również reakcją na zaangażowanie tureckie i chęcią wsparcia działań wojsk pod dowództwem Chalify Haftara. Prezydent Erdoğan potępił interwencję Egiptu w konflikt libijski, oceniając te działania jako nielegalne.

21 lipca – Izraelski nalot na pozycje Hezbollahu w okolicach Damaszku. Śmierć poniosło 5 bojowników tej organizacji terrorystycznej.

29 lipca – Władze Turcji wprowadziły ustawę regulującą funkcjonowanie mediów społecznościowych, która nakłada znaczące restrykcje na zagraniczne platformy tego typu i wymusza na nich współpracę z władzami w związku z publikowanymi tam treściami, jak również przechowywanie danych.

2 sierpnia – Atak terrorystyczny na więzienie w afgańskim Dżalalabadzie. Do samobójczego ataku bombowego na zakład karny, w którym przebywało 50 bojowników ISIS, przyznała się ta organizacja. W trwających dwa dni walkach o odzyskanie kontroli nad więzieniem zginęło 29 osób, a kilkuset osadzonych zdołało uciec.

6 sierpnia – Początek serii inicjowanych przez Hamas ataków na terytorium Izraela z użyciem balonów wyposażonych w środki zapalające. W odpowiedzi Izrael przeprowadził ostrzał powietrzny i artyleryjski pozycji Hamasu w Strefie Gazy oraz ograniczył

dostawy paliwa do elektrowni znajdującej się na jej terenie. 31 sierpnia obie strony podpisały porozumienie – w zamian za wstrzymanie ataków Izrael zobowiązał się wznowić dostawy.

9 sierpnia – Prezydent Afganistanu Aszraf Ghani podpisał dekret umożliwiający zwolnienie z więzień ok. 400 osadzonych talibów. Krok ten stanowił realizację ich warunku wstępnego, umożliwiając powrót do rozmów pokojowych. Negocjacje te rozpoczęły się 12 września w Dausze z udziałem sekretarza stanu USA, Mike'a Pompeo.

10 sierpnia – Premier Libanu Hassan Diab podał swój rząd do dymisji w następstwie masowych protestów społecznych i rozruchów. Demonstranci oskarżali władze o wieloletnie zaniedbania i korupcję, a bezpośrednim punktem zapalnym była eksplozja 2,75 t azotanu amonu składowanego w bejruckim porcie (4 sierpnia); w jej następstwie zginęło co najmniej 220 osób. 1 września prezydent Francji Emmanuel Macron poinformował o ultimatum dotyczącym wstrzymania pomocy rozwojowej dla Libanu (na mocy ustaleń konferencji międzynarodowej z 2018 r.) w razie braku postępów reform. Desygnowanemu na premiera Mustafie Adibowi misja sformowania rządu się nie powiodła i 22 października prezydent Michel Aoun powierzył ją byłemu dwukrotnemu szefowi rządu – Saadowi Haririemu (pod koniec 2019 r. Hariri podał rząd do dymisji w związku z protestami społecznymi).

13 sierpnia – Izrael i Zjednoczone Emiraty Arabskie, pod auspicjami Stanów Zjednoczonych, podpisały porozumienie o normalizacji stosunków wzajemnych i ustanowieniu relacji dyplomatycznych (pierwsze z serii tzw. porozumień Abrahama). Izrael w związku z jego zawarciem odroczył plany aneksji części terytoriów Zachodniego Brzegu Jordanu oraz zobowiązał się do ułatwienia muzułmanom dostępu do miejsc kultu znajdujących się pod jego jurysdykcją. 11 września porozumienie o uregulowaniu wzajemnych relacji zdecydowały się podpisać (również przy wsparciu USA) Izrael i Bahrajn. 23 października premier Netanjahu ogłosił z kolei plany normalizacji relacji izraelsko-sudańskich. 10 grudnia Biuro Prasowe Białego Domu poinformowało, że zawarte zostanie trójstronne porozumienie o normalizacji stosunków wzajemnych między Izraelem i Marokiem, w efekcie którego USA i Izrael uznają prawo Maroka do Sahary Zachodniej. Sprzeciw wobec tej decyzji wyrazili przedstawiciele Frontu Polisario. 12 grudnia władze Izraela poinformowały o zawarciu porozumienia o nawiązaniu relacji dyplomatycznych z Bhutanem.

18 sierpnia – Początek zamachu stanu w Mali. Zamachowcy, dowodzeni przez płk. Assimiego Goitę, uwięzili prezydenta Ibrahima Boubacara Keitę, który pod ich naciskiem ogłosił swoją rezygnację, rozwiązanie parlamentu, dymisję rządu, premiera Boubou Cisse oraz grona urzędników wysokiej rangi. Pucyści informowali o zamiarze przeprowadzenia nowych wyborów prezydenckich. Zamach stanu potępiły Unia Afrykańska (19 sierpnia zawiesiła Mali w prawach członka), ECOWAS (nałożyła sankcje na Mali i wezwała sąsiadujące z nim państwa do zamknięcia granic),

UE oraz sekretarz generalny ONZ, jak również przedstawiciele USA (które zapowiedziały też wycofanie wsparcia wojskowego) i Francji. Tłem przewrotu są trwające od 5 czerwca masowe antyrządowe protesty przeciwko sposobowi przeprowadzenia wyborów parlamentarnych z kwietnia 2020 r., polityce w związku z pandemią koronawirusa oraz korupcji władz. Według szacunków w zamieszkach zginęło 11 osób, a ponad 100 odniosło obrażenia. 20 sierpnia RB ONZ jednogłośnie przyjęła rezolucję potępiającą przewrót oraz wzywającą do uwolnienia dotychczasowych władz. 23 sierpnia puczyści poinformowali o zwolnieniu Ibrahima Boubacara Keity z aresztowania. 25 września jako nowy, przejściowy prezydent Mali zaprzysiężony został przez juntę były minister obrony – Bah Ndaw.

21 sierpnia – Prezydent Turcji Recep Tayyip Erdoğan ogłosił odkrycie w południowej części Morza Czarnego złoża gazu ziemnego o wielkości szacowanej na ok. 320 mld m³.

23 sierpnia – Początek masowych protestów w dużych ośrodkach miejskich Libii. Manifestacje, trwające do października, stanowiły sprzeciw wobec pogarszających się warunków życia w związku z działaniami zbrojnymi. W ich trakcie wielokrotnie dochodziło do starć z policją i siłami paramilitarnymi. W odpowiedzi prezydent Fajiz as-Sarradż zapowiedział nieubieganie się o reelekcję w wyborach prezydenckich w 2021 r.

28 sierpnia – Premier Japonii Shinzō Abe ogłosił swoją rezygnację z zajmowanego stanowiska ze względu na stan zdrowia. 16 września nowym premierem (po objęciu funkcji przewodniczącego Partii Liberalno-Demokratycznej) został Yoshihide Suga – dotychczasowy szef komitetu stałego (Biura Gabinetu) rządu.

9–10 września – Co najmniej 10 osób zginęło, a kilkaset odniosło obrażenia w starciach z policją na ulicach Bogoty. Zarzewiem protestów była śmierć 45-letniego Javiera Ordoneza w wyniku stosowanych przez kolumbijską policję tortur.

22 września – Agencja Reuters poinformowała o trwającym procederze kierowania przez chińskie władze Tybetańczyków (łącznie ok. 15% ludności tego regionu autonomicznego) do „centrów szkolenia” działających jak obozy pracy przymusowej.

24 września – Testy tajwańskich rakiet ziemia–powietrze. W odpowiedzi ChRL przeprowadziła próbę pocisków balistycznych ziemia–ziemia.

24 września – Przedstawiciele dwóch głównych palestyńskich organizacji polityczno-wojskowych, Hamas i Fatah, porozumieli się co do warunków przeprowadzenia w ciągu sześciu miesięcy wyborów parlamentarnych i prezydenckich w Autonomii Palestyńskiej.

25 września – Deklaracja niepodległości Togolandu Zachodniego. Pas terenów na terytorium Ghany, leżący na wschód od jeziora Wolta i na zachód od granicy z Togo, został opanowany przez secesjonistyczne wojska zrzeszone w ugrupowaniu Homeland

Study Group Foundation (z Charlesem Korim Kudzordzem na czele), które zajęły budynki rządowe i obiekty infrastruktury krytycznej. W odpowiedzi rząd Ghany podjął operację policyjno-militarną.

27 września – Eskalacja działań zbrojnych w związku z konfliktem o Górski Karabach. Doszło m.in. do ostrzału raketowego, artyleryjskiego i za pomocą dronów pozycji znajdujących się na spornym terytorium, w tym jego nieoficjalnej stolicy – Stepanakertu. Oba państwa oraz nieuznawana Republika Górskiego Karabachu wprowadziły stan wojenny. Jeszcze 27 września rozpoczęły się walki z użyciem ciężkiego sprzętu. Część pozycji na terenie Górskiego Karabachu została zajęta przez wojska azerskie. Pojawiły się doniesienia o zaangażowaniu w konflikt (po stronie azerskiej) bojowników z Syrii i Libii oraz o udziale przedstawicieli rosyjskiej Grupy Wagnera wspierających Armenię. Mimo zgody stron na zawieszenie broni (10 października) walki kontynuowano. 8 listopada wojska Azerbejdżanu zajęły miasto Szusza i zaczęły gromadzić się na obrzeżach Stepanakertu. 9 listopada agencja TASS doniosła o zestrzeleniu w pobliżu granicy azersko-ormiańskiej rosyjskiego śmigłowca bojowego Mi-24, do czego przyznała się armia Azerbejdżanu. Tego też dnia przywódcy Armenii i Azerbejdżanu, z udziałem przedstawicieli Rosji, podpisali porozumienie o zawieszeniu broni. Usankcjonowało ono azerskie zdobycze terytorialne, w tym miasto Szusza oraz regiony agdamski, kelceberski i Laczin. Ustalono też rozmieszczenie w rejonie Górskiego Karabachu rosyjskich sił stabilizacyjnych (co rozpoczęto następnego dnia). Podpisanie porozumienia wzbudziło masowe antyrządowe protesty, rozruchy i zamieszki w Armenii. Wedle szacunków rosyjskiej misji w starciach na terenie Górskiego Karabachu zginęło łącznie ponad 4 tys. osób, dwa razy tyle odniosło rany, a do uchodźstwa zmuszono kilkadziesiąt tysięcy. 1 grudnia Rosja i Turcja podpisały porozumienie o utworzeniu wspólnego centrum monitorującego przestrzeganie zawieszenia broni przez strony konfliktu. W listopadzie i grudniu Armenia i Azerbejdżan kilkakrotnie oskarżały się wzajemnie o jego łamanie. 10 grudnia Amnesty International poinformowała o istnieniu dowodów na popełnianie przez obie strony zbrodni wojennych.

27 września – W trakcie trwających w szwajcarskim Glion rozmów pokojowych dotyczących konfliktu jemeńskiego strona rządowa i bojownicy Huti osiągnęli porozumienie w sprawie wymiany ponad tysiąca więźniów.

28 września – Parlament Indii przegłosował trzy ustawy dotyczące warunków prowadzenia działalności rolniczej w tym państwie (m.in. zmniejszające zakres skupu interwencyjnego). Reforma ta była zarzewiem trwających jeszcze od sierpnia masowych protestów rolników. Do największego z nich, z udziałem ok. 250 mln demonstrantów, doszło 26 listopada w ramach strajku generalnego. Około 300 tys. rolników z południa kraju rozpoczęło marsz na stolicę, który po przybyciu do New Delhi zmienił się w strajk okupacyjny.

29 września – *The Wall Street Journal* poinformował o istnieniu tajnego raportu ONZ, oskarżającego Zjednoczone Emiraty Arabskie o aktywne wspieranie wojsk marszałka Chalify Haftara (m.in. dostarczanie broni i amunicji oraz wsparcie z powietrza w prowadzonych przez jego armię akcjach zbrojnych).

29 września – Zmarł emir Kuwejtu – Sabah Al-Ahmad Al-Dżabir Al-Sabah. Jego następcą został brat zmarłego emira – Nawaf.

3 października – Władze Sudanu i rebelianckie ugrupowanie Sudański Front Rewolucyjny (SFR) podpisały w Dżubie porozumienie pokojowe. Do jego założeń należą m.in.: przyznanie prowincjom Nil Błękitny, Kordofan Południowy i Kordofan Zachodni częściowej autonomii oraz wsparcia finansowego ze strony rządu w Chartumie, powrót osób przesiedlonych na ich terytoria i wcielenie bojówek SFR do sudańskiej armii.

4 października – Mieszkańcy Nowej Kaledonii zagłosowali w referendum niepodległościowym przeciw uniezależnieniu się od Francji.

4 października – Przeprowadzono wybory parlamentarne w Kirgistanie. Według wstępnych szacunków najwięcej głosów uzyskały dwie prorosyjskie partie – lewicowa Jedność i centrowa Moja Ojczyzna Kirgistan. Wyniki te zostały zakwestionowane przez część partii i wywołały gwałtowne protesty społeczne; w Biszkeku manifestanci zajęli kilka budynków użyteczności publicznej. Tłum uwolnił z więzienia skazanego w czerwcu za korupcję byłego prezydenta Almazbeka Atambajewa (został ponownie zatrzymany przez policję kilka dni później) oraz nacjonalistycznego polityka, Sadyra Dżaparowa, odsiadującego wyrok za wzięcie państwowego urzędnika jako zakładnika. W starciach z policją i siłami porządkowymi wedle oficjalnych danych zginęła 1 osoba, a ponad 1000 zostało rannych. 6 października wybory zostały unieważnione. Do dymisji podali się liczni urzędnicy, w tym premier Kubatbek Boronow. Na jego następcę Rada Najwyższa wyznaczyła Dżaparowa. 13 partii opozycyjnych utworzyło Radę Koordynacyjną w celu organizacji nowych wyborów. Prezydent Sooronbaj Dżeenbekow ogłosił gotowość do przekazania władzy opozycji. 9 października na ulicach Biszkeku doszło do kolejnych starć z udziałem zwolenników rządu i ugrupowań opozycyjnych, w tym ostrzelania samochodu z głową państwa. 12 października prezydent wprowadził stan wyjątkowy i godzinę policyjną, a armia została wezwana do opanowania sytuacji w stolicy. 15 października Dżeenbekow ogłosił dymisję, a uprawnienia prezydenckie przejął premier Dżaparow. 14 listopada i on zrezygnował z pełnionej funkcji, a p.o. głowy państwa został przewodniczący parlamentu Talant Mamytow.

17 października – Partia Pracy z premier Jacindą Ardern na czele zwyciężyła w wyborach do parlamentu Nowej Zelandii, zdobywając samodzielną większość mandatów.

18 października – Luis Arce, kandydujący z ramienia partii Ruch na rzecz Socjalizmu, związany z obalonym rok wcześniej prezydentem Boliwii Evo Moralesem, już w I turze zwyciężył w wyborach prezydenckich.

18 października – Rządzący Gwineę od 10 lat Alpha Condé uzyskał reelekcję w wyborach prezydenckich. Wcześniej wskutek przeprowadzonego 22 marca referendum konstytucyjnego, zbojkotowanego przez środowiska opozycyjne (towarzyszyły mu tłumione siłą przez władze protesty), zniesiony został limit dwóch prezydenckich kadencji.

19 października – Gazeta *South China Morning Post*, wydawana w Hongkongu, poinformowała o rozmieszczaniu przez Chiny w prowincjach Zhenjiang oraz Fujian, nieopodal Tajwanu, hipersonicznych pocisków średniego zasięgu.

20 października – Podczas protestu ruchu „End SARS” sprzeciwiającego się brutalności nigeryjskiej policji kryminalnej w Lagos doszło do starć demonstrantów z siłami porządkowymi, które użyły ostrej amunicji. Zginęło co najmniej 12 osób.

23 października – Rząd Libii i siły pod dowództwem Chalify Hafnara podpisały w Genewie porozumienie o permanentnym zawieszeniu broni na całym terytorium państwa. Zagranicznym oddziałom i najemnikom nakazano opuszczenie Libii w ciągu 90 dni. Strony zobowiązały się również m.in. do: zawieszenia szkolenia wojskowego, ustrukturyzowania i ujednolicenia sił milicyjnych, rozbrojenia, demobilizacji i reintegracji walczących oraz wymiany jeńców i kontroli zawieszenia broni. Kilka tygodni później osiągnięto porozumienie o przeprowadzeniu 24 grudnia 2021 r. wolnych wyborów parlamentarnych i prezydenckich, które mają wyłonić jednolite władze Libii.

25 października – Przeprowadzono referendum dotyczące nowej konstytucji Chile. Ponad 3/4 głosujących poparło postulat ponownego spisania ustawy zasadniczej.

31 października – W pierwszej turze wyborów parlamentarnych w Gruzji najwięcej mandatów i poparcie prawie połowy głosujących zdobyła rządząca partia Gruzińskie Marzenie. Partie opozycyjne nie uznały wyników, zarzucając rządzącemu ugrupowaniu fałszerstwa. Na ulicach Tbilisi odbyły się cztery masowe demonstracje. Po II turze przeprowadzonej 21 listopada partia władzy zapewniła sobie samodzielną większość w parlamencie.

31 października – Wybory prezydenckie w Wybrzeżu Kości Słoniowej, zbojkotowane przez opozycję w związku ze sporem o legalność trzeciej kadencji urzędującego prezydenta Alassane Ouattary. Zwycięzcą ogłoszony został Ouattara. Środowiska opozycyjne nie uznały tego rezultatu i zapowiedziały powołanie rządu przejściowego w celu organizacji nowych wyborów. Głosowaniu towarzyszyły akty przemocy, w których zginęło co najmniej 35 osób.

4 listopada – Początek operacji etiopskiej armii w prowincji Tigray przeciwko siłom Ludowego Frontu Wyzwolenia Tigraju (TPLF). Premier Abyi Ahmed Ali poinformował o wprowadzeniu na 6 miesięcy stanu wyjątkowego w tym regionie, odcięciu łączności internetowej i telefonicznej oraz elektryczności. U źródeł konfliktu leżą przede wszystkim spory polityczne między rządzącą Etiopią Partią Prosperity a TPLF oraz

nieuznanie przez władze państwa wyników wyborów lokalnych w Tigraju przeprowadzonych we wrześniu 2020 r. 8 listopada doszło do nalotów sił rządowych na strategiczne punkty prowincji. 10 listopada władze Tigraju poinformowały o udziale w walkach wojsk graniczącej z tym regionem Erytrei (po stronie Etiopii). W masakrach i aktach terrorystycznych przeprowadzonych przez TPLF zginęło łącznie od kilkudziesięciu do kilkuset osób. W nocy z 14 na 15 listopada doszło do nalotów na lotnisko w stolicy Erytrei, Asmarze, przeprowadzonych przez TPLF. 16 listopada lotnictwo Etiopii przeprowadziło bombardowania stolicy Tigraju – Mekelie. Po upływie wyznaczonego przez rząd terminu ultimatum 26 listopada etiopskie siły lądowe przystąpiły do ofensywy na Mekelie. 28 listopada premier Abyi ogłosił zakończenie działań zbrojnych i przejęcie pełnej kontroli nad Tigrajem. Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża poinformował o pogarszającej się w miarę trwania walk sytuacji ludności cywilnej prowincji. Konflikt, także z powodu fali kilkudziesięciu tysięcy uchodźców z Etiopii szukających schronienia za jej północno-zachodnią granicą, w listopadzie i grudniu przyczynił się do eskalacji etiopsko-sudańskiego sporu granicznego (w rejonie al-Fashaqa). W starciach zginęło co najmniej 4 walczących, a ponad 20 osób odniosło rany. Etiopia oskarżyła Sudan o zasadzki na uchodźcych cywilów. 22 grudnia w Chartumie oba państwa zainicjowały rozmowy o demarkacji granicy w spornych rejonach.

8 listopada – W wyborach do obu izb parlamentu Mjanmy zwyciężyła, uzyskując w nich samodzielną większość mandatów, rządząca od czterech lat Narodowa Liga na rzecz Demokracji – partia Aung San Suu Kyi. Wielu przedstawicieli prześladowanej w tym kraju grupy etnicznej Rohingya nie zostało dopuszczonych do głosowania.

10 listopada – Kongres Peru sfinalizował procedurę usunięcia z urzędu prezydenta Martina Vizcarray. Tymczasowym pełniącym obowiązki głowy państwa został przewodniczący Kongresu Manuel Merino. Bezpośrednimi przyczynami usunięcia Vizcarray ze stanowiska były zła sytuacja zdrowia publicznego w związku z pandemią COVID-19 oraz upublicznienie nagrań stanowiących dowód nadużycia przez niego władzy i praktyk kumoterskich. Zaprzysiężenie Merino spotkało się ze sprzeciwem części Peruwiańczyków i masowymi protestami, w których zginęły co najmniej 3 osoby, a kilkadziesiąt odniosło rany. Ogłosił on swoją dymisję po zaledwie pięciu dniach sprawowania urzędu. Na nowego przejściowego prezydenta 17 listopada wybrano Francisca Sagastiego, który dzień wcześniej został przewodniczącym Kongresu. Kilka dni później zaprzysiężono rząd jedności narodowej pod jego kierownictwem.

13 listopada – Starcia na granicy indyjsko-pakistańskiej w Kaszmirze. W wyniku ostrzału moździerzowego i artyleryjskiego zginęło co najmniej 15 osób po obu stronach (z czego 10 cywilów).

13 listopada – Marokańskie siły zbrojne podjęły operację usunięcia blokady jednej z dróg na terytorium Sahary Zachodniej, prowadzonej przez zwolenników niepodległościowego Frontu Polisario (w odpowiedzi na treść rezolucji nr 2548 RB ONZ,

uznanej przez secesjonistów za ignorującą ich postulaty). W odpowiedzi rząd nieuznawanej republiki Sahary Zachodniej oskarżył władze w Rabacie o złamanie porozumienia pokojowego z 1991 r.

14 listopada – Władze Armenii poinformowały o zatrzymaniu lidera opozycji, Artura Wanecjana, pod zarzutem udziału w przygotowaniu zamachu na premiera Nikoła Paszyniana.

15 listopada – Państwa ASEAN oraz Australia, Chiny, Japonia, Korea Południowa i Nowa Zelandia podczas szczytu ASEAN w Hanoi podpisały będące efektem ośmiolletnich negocjacji porozumienie (*Regional Comprehensive Economic Partnership* – RCEP) o ustanowieniu między nimi strefy wolnego handlu. Pod względem wielkości wytwarzanego PKB (ok. 1/3 światowego) stworzyło ono największą tego typu strefę.

18 listopada – Izraelskie naloty na pozycje syryjskiej armii i operujących w Syrii irańskich bojówek w odpowiedzi na ostrzelanie przez nie pozycji Izraela oraz rozmieszczenie na Wzgórzach Golan improwizowanych urządzeń wybuchowych. 22 listopada, w reakcji na atak raketowy Hamasu dzień wcześniej, Izrael przeprowadził naloty na jego pozycje w Strefie Gazy.

18 listopada – Eskalacja masowych protestów i starć demonstrantów z siłami porządkowymi i wojskiem w Ugandzie. Ich zarzewiem były decyzje władz o aresztowaniu dwóch opozycyjnych kandydatów w styczniowych wyborach na urząd głowy państwa, który od 34 lat sprawuje Yoweri Museveni – piosenkarza i działacza humanitarnego, Roberta Kyagulanyi Ssentamu (ps. „Bobi Wine”), oraz kandydata głównej partii opozycyjnej Patricka Oboi Amuriata. W kilkudniowych starciach zginęło co najmniej 37 osób, a kilkaset zostało aresztowanych. 2 grudnia „Bobi Wine” poinformował o zawieszeniu swojej kampanii prezydenckiej po ostrzelaniu samochodu, którym podróżował.

22 listopada – Rządzący od pięciu lat prezydent Roch Marc Christian Kaboré uzyskał reelekcję w wyborach prezydenckich w Burkina Faso.

23 listopada – Izraelskie media doniosły o spotkaniu premiera Benjamina Netanjahu (w obecności m.in. sekretarza stanu USA Mike’a Pompeo) z saudyjskim następcą tronu, księciem Muhammadem, w sprawie perspektyw normalizacji stosunków wzajemnych.

27 listopada – W zasadzce zorganizowanej nieopodal Teheranu zginął Mohsen Fakhrizadeh – fizyk uznawany za jedną z kluczowych postaci dla irańskiego programu nuklearnego. O przeprowadzenie zamachu władze Iranu oskarżyły Izrael.

6 grudnia – Zjednoczona Partia Socjalistyczna Wenezueli ogłosiła zwycięstwo w zwojotowanych przez większość partii opozycyjnych wyborach do parlamentu.

7 grudnia – Nana Akufo-Addo z centroprawicowej Nowej Partii Patriotycznej uzyskał reelekcję na stanowisko prezydenta Ghany.

15 grudnia – Somalia poinformowała o zerwaniu stosunków dyplomatycznych z Kenią w związku z oskarżeniami o ingerencję w wybory prezydenckie w Jubalandzie – jednej z autonomicznych prowincji Somalii.

Sprawy globalne

3 stycznia – W ostrzale z powietrza (za pomocą drona) w Bagdadzie, na rozkaz prezydenta USA, został zabity gen. Kasem Sulejmani – jeden z czołowych irańskich wojskowych, dowódca al-Kuds – elitarnej jednostki Korpusu Strażników Rewolucji Islamskiej. W odpowiedzi 5 stycznia Teheran ogłosił wzbogacanie uranu na pełną skalę, bez stosowania się do postanowień porozumienia JCPOA, a trzy dni później przeprowadził ostrzał raketowy amerykańskich baz w Ain al-Asad i Irbilu na terytorium Iraku. Prezydent Trump poinformował o nałożeniu na Iran kolejnych sankcji (nie podając ich szczegółów).

5 stycznia – Iracki parlament przyjął rezolucję, w której wycofał swoje poparcie dla obecności wojsk dowodzonej przez USA koalicji na terytorium państwa i wezwał do jego opuszczenia.

8 stycznia – Ukraiński samolot pasażerski, lecący z Teheranu do Kijowa, rozbił się tuż po starcie. Zginęli wszyscy pasażerowie (176). W reakcji na informacje USA 11 stycznia władze Iranu przyznały się do nieumyślnego ich zdaniem zestrzelenia samolotu przez pocisk przeciwlotniczy.

9 stycznia – Zmarł 61-letni mężczyzna zarażony nową odmianą koronawirusa (2019-nCoV). Była to pierwsza ofiara śmiertelna epidemii w chińskiej prowincji Hubei, z epicentrum w jej stolicy – Wuhanie. 23 stycznia chińskie władze zarządziły kwarantannę tej 11-milionowej metropolii (zamknięto lotniska, odwołano wszystkie imprezy masowe i wprowadzono restrykcyjne kontrole w transporcie lądowym). W styczniu przypadki infekcji koronawirusem odnotowano również w innych państwach Azji Wschodniej. 30 stycznia Światowa Organizacja Zdrowia ogłosiła stan zagrożenia globalnego w wyniku rozprzestrzeniania się wirusa, a 11 marca – stan globalnej pandemii. Do końca 2020 r. chorobą wywołaną przez wirusa zaraziło się ok. 83,5 mln osób, z których ponad 1,8 mln zmarło (najwięcej w USA). Następstwem pandemii było wprowadzenie przez dotknięte ją państwa lockdownów – ograniczeń w: poruszaniu, gromadzeniu, przemieszczaniu się obywateli (w tym zwłaszcza w podróżach międzynarodowych), prowadzeniu działalności gospodarczej, transporcie – oraz przymusowej kwarantanny. Skala pandemii spowodowała niewydolność systemu ochrony zdrowia w wielu państwach. Reakcją rynków na pandemię i lockdowny była największa od 1929 r. zapaść gospodarcza – od 20 lutego do 7 kwietnia indeks Dow Jones stracił ponad 1/3 wartości, a większość państw zanotowała spadek PKB (choć II połowa roku przyniosła pewne ożywienie koniunktury). Kolejna fala zachorowań nadeszła w ostatnim kwartale roku, co spowodowało

ponowne wprowadzanie restrykcji na poziomie narodowym. Mimo większej skali zachorowań i śmiertelności jej konsekwencje gospodarcze okazały się daleko mniejsze w porównaniu z okresem wiosennym.

15 stycznia – Stany Zjednoczone podpisały pierwszą część umowy handlowej z Chinami. W jej myśl amerykański eksport do Chin ma zostać zwiększony o wartość ponad 200 mld USD. Pekin zobowiązał się do ograniczenia skali dewaluacji juana, a Waszyngton – do niewprowadzenia kolejnych cel odwetowych. Jednocześnie dotychczasowe stawki celne pozostały w mocy.

23 stycznia – Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości nakazał władzom Mjanmy (Birmanii) podjęcie pilnych działań na rzecz ochrony mniejszości Rohingya i niedopuszczenia do zbrodni ludobójstwa wobec jej przedstawicieli.

20–24 stycznia – Odbyło się 50. Forum Ekonomiczne w Davos. Udział wzięli m.in. prezydent Trump, kanclerz Merkel, premierzy Conte i Sánchez oraz sekretarze generalni ONZ i NATO. Jednym z kluczowych poruszanych zagadnień były implikacje kryzysu klimatycznego. Ponadto podjęto również takie kwestie jak: globalne skutki COVID-19, cyberbezpieczeństwo oraz instrumentarium na rzecz zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego.

27 stycznia – Kolejny ostrzał rakietowy amerykańskiej ambasady w Bagdadzie.

28 stycznia – Prezydent Donald Trump ogłosił założenia planu pokojowego dla Bliskiego Wschodu. Rozwiązanie to opierałoby się na stworzeniu dwóch państw – izraelskiego i palestyńskiego (ze stolicą w Jerozolimie Wschodniej). W zamian za prawie dwukrotne powiększenie powierzchni terytorium Palestyny Izrael miałby otrzymać pełną suwerenność nad osiedlami na Zachodnim Brzegu Jordanu. Palestyńskie bojówki podlegałyby demilitaryzacji, a izraelskie władze zobowiązywałyby się na cztery lata zawiesić osadnictwo na administrowanych przez siebie terytoriach palestyńskich. Plan został przyjęty życzliwie przez władze Izraela. Jego założenia odrzuciła za to 1 lutego Liga Arabska, a 3 lutego – Organizacja Współpracy Islamskiej. 1 lutego o całkowitym odrzuceniu założeń planu poinformowała Autonomia Palestyńska. Jej prezydent Mahmud Abbas zadeklarował ponadto zerwanie „wszelkich stosunków” z USA i Izraelem. Po ogłoszeniu założeń planu doszło do kilku incydentów zbrojnych między siłami Hamasu i armią izraelską.

11 lutego – Filipiny wypowiedziały umowę z 1998 r. regulującą status pobytu amerykańskich wojsk na terytorium tego państwa. 2 czerwca prezydent Duterte zawiesił jednak wykonanie ustanowionego w tym celu prawa.

11 lutego – W trakcie rozmów pokojowych w Dżubie rząd Sudanu oraz rebelianckie bojówki walczące w Darfurze zgodziły się co do wydania MTK przedstawicieli reżimu Omara al-Baszira, w tym samego byłego prezydenta.

14–16 lutego – Odbyła się 56. Monachijska Konferencja Bezpieczeństwa. Jej pojęciem przewodnim była *Westlessness*, czyli spadek globalnego znaczenia Zachodu i coraz większa strategiczna atrofia jego państw. Omawiano w tym kontekście m.in.: implikacje polityki USA, stan partnerstwa transatlantyckiego, erozję zachodnich wartości oraz odwrót od współpracy wielostronnej.

29 lutego – Stany Zjednoczone podpisały porozumienie pokojowe z talibami, które kończy trwający od 2001 r. konflikt. Zakłada ono m.in.: wycofanie amerykańskich wojsk z Afganistanu w ciągu 14 miesięcy, wsparcie ze strony talibów w zwalczaniu islamskiego terroryzmu międzynarodowego, zniesienie sankcji nałożonych przez USA na talibów, a także uwolnienie przez obie strony więźniów i jeńców wojennych.

6 marca – Prezydent Turcji Recep Tayyip Erdoğan w rozmowie telefonicznej poinformował kanclerz Merkel, że porozumienie o readmisji migrantów z 2016 r. jest nieskuteczne, a jego warunki powinny zostać zrewidowane. Od końca 2019 r. ich liczba na granicy turecko-greckiej zaczęła znacząco rosnać, przez co w kolejnych miesiącach dochodziło do zamieszek, a grecki rząd zdecydował o zamknięciu południowej granicy dla imigrantów oraz wzmógł środki służące jej ochronie.

9 marca – Największy od 17 lat spadek cen ropy naftowej. Cena baryłki ropy Brent spadła o ok. 29% wartości. Ma to związek z decyzją Arabii Saudyjskiej o obniżeniu cen i sugestiami co do zwiększenia wydobycia tego surowca w reakcji na wcześniejszy brak porozumienia z Rosją o zmniejszeniu jego podaży. W połączeniu z pandemią koronawirusa przyczyniło się to do gwałtownych spadków na światowych giełdach. Indeks Dow Jones zanotował największą od 2008 r. stratę (7,79%).

31 marca – Początek morskiej operacji reagowania kryzysowego Unii Europejskiej EUNAVFOR MED Irini, służącej wzmocnieniu egzekucji embarga na broń nałożonego na Libię w związku z trwającą wojną domową. Misja ta zastąpiła prowadzoną od 2015 r. „Sophię”, której cel stanowiło zwalczanie przemytu migrantów do Europy z Libii przez Morze Śródziemne.

20 kwietnia – Cena baryłki ropy naftowej WTI na nowojorskiej giełdzie osiągnęła ujemną wartość ponad 37 USD, jej dzienny spadek przekroczył 300%. Stanowiło to najniższy poziom w historii pomiarów.

3–4 maja – Nieudana próba przewrotu w Wenezueli z udziałem wenezuelskich żołnierzy-dysydentów oraz amerykańskiego prywatnego przedsiębiorstwa wojskowego Silvercorp USA w ramach operacji „Gideon”.

6 maja – BBC i agencja Reuters poinformowały o treści tajnego raportu sporządzonego dla RB ONZ, w którym stwierdzono obecność w Libii żołnierzy z Rosji w ramach prywatnego, choć powiązanego z Kremlm przedsiębiorstwa wojskowego Grupa Wagnera, którego najemnicy (ok. 1000 osób) walczą po stronie Chalify Haftara.

7 maja – USA rozpoczęły wycofywanie dwóch baterii rakiet Patriot oraz niektórych bombowców stacjonujących na terytorium Arabii Saudyjskiej.

21 maja – Departament Obrony USA oficjalnie ogłosił zamiar wycofania się Stanów Zjednoczonych z Traktatu o otwartych przestrzozach (*Open Skies Treaty*) ustalającego zasady przeprowadzania lotów obserwacyjnych i zwiadowczych w przestrzeni powietrznej państw stron. Waszyngton uzasadnił swoją decyzję notorycznym naruszeniem postanowień traktatu ze strony Rosji (w tym zwłaszcza ograniczaniem dostępu do lotów nad strategicznymi obszarami – obwodem kaliningradzkim i pograniczem rosyjsko-gruzińskim). Formalne wystąpienie USA z traktatu nastąpiło 22 listopada.

29 maja – Prezydent Donald Trump ogłosił zamiar wystąpienia USA ze Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) oraz zerwanie z nią współpracy w jakiegokolwiek formie. Decyzję uzasadnił skalą wpływu Chin na prace organizacji. 8 lipca Stany Zjednoczone oficjalnie wystąpiły z WHO.

4 czerwca – Spółka Google poinformowała o próbach ataków phishingowych z terytorium Iranu, wymierzonych w konta przedstawicieli sztabu wyborczego Donalda Trumpa, oraz analogicznych działaniach prowadzonych z obszaru Chin przeciwko sztabowcom Joe Bidena.

5 czerwca – Raport MAEA poświęcony wzbogacaniu uranu przez Iran, w związku z realizacją postanowień porozumienia nuklearnego (JCPOA) z 2015 r. Agencja poinformowała o naruszaniu jego warunków przez Teheran, m.in. przekroczeniu limitów ilościowych i jakościowych (tu: poziomu nasycenia izotopem rozszczepialnym) nałożonych na posiadany przez to państwo zasób wzbogaconego uranu. Z kolei 4 września inspektorzy agencji w raporcie pokontrolnym stwierdzili, że posiadana przez Iran ilość wzbogaconego uranu przekracza limit określony w porozumieniu z 2015 r. dziesięciokrotnie, a także poinformowali o wzbogacaniu uranu do 4,5% (przy wartości progowej 3,67%).

5 czerwca – Armia francuska poinformowała o fizycznej eliminacji dwa dni wcześniej przywódcy skrzydła Al-Kaidy działającego w Afryce Północnej, Abdelmaleka Droukdeli, i jego bliskich współpracowników.

11 czerwca – Prezydent Donald Trump wydał dekret wykonawczy nakładający sankcje na osoby współpracujące z Międzynarodowym Trybunałem Karnym w sprawach przeciwko personelowi amerykańskiej armii oraz administracji Stanów Zjednoczonych i państw sojuszników.

17–18 czerwca – Odbyło się głosowanie w sprawie wyboru pięciu nowych członków niestałych RB ONZ. Zostali nimi: Kenia, Indie, Irlandia, Meksyk i Norwegia; zastępując: Belgię, Dominikanę, Indonezję, Niemcy i RPA.

20 czerwca – Chiny przystąpiły jako strona do Traktatu o handlu bronią (ATT).

8 lipca – Powołana przez Radę Praw Człowieka ONZ komisja śledcza opublikowała raport sugerujący dokonywanie zbrodni wojennych przez syryjskie siły rządowe oraz oddziały rosyjskie w trakcie walk w prowincji Idlib od listopada 2019 r. do czerwca 2020 r.

14 lipca – Wielka Brytania zdecydowała, mimo wydanej w styczniu zgody, o usunięciu całej technologii chińskiego koncernu Huawei rozmieszczonej w kraju w związku z budową sieci 5G.

20 lipca – Stany Zjednoczone nałożyły sankcje na przywódcę Czeczenii, Ramzana Kadyrowa, w związku z naruszeniami praw człowieka (w tym stosowaniem tortur, zabójstw i wymuszonych zaginięć), obejmujące m.in. zakaz wjazdu na terytorium tego państwa oraz restrykcje ekonomiczne.

20 lipca – Zgodnie z informacjami hiszpańskiego dziennika ABC, Rosja do końca czerwca розміściła na terytorium Wenezueli 11 systemów przeciwrakietowych S-400 i S-500.

21 lipca – Stany Zjednoczone wezwały przedstawicieli Chin do opuszczenia w ciągu 72 godzin konsulatu w Houston w związku z oskarżeniami o szpiegostwo oraz naruszenia praw własności intelektualnej i dotyczących danych osobowych. Po opuszczeniu placówki przez chińskich dyplomatów na teren konsulatu wkroczyły amerykańskie służby, co Chiny uznały za naruszenie prawa dyplomatycznego i umów bilateralnych. W akcie retorsji 24 lipca Pekin nakazał przedstawicielom USA opuszczenie w ciągu trzech dni konsulatu generalnego w Chengdu.

28 lipca – Na podstawie informacji od urzędników administracji USA dziennik *The New York Times* doniósł o powiązaniu pomiędzy trzema portalami internetowymi siejącymi dezinformację w związku z pandemią koronawirusa a aktywnością rosyjskiej Służby Wywiadu Zagranicznego oraz GRU.

30 lipca – Unia Europejska nałożyła sankcje na sześć osób odpowiedzialnych za przeprowadzenie cyberataków – czterech Rosjan powiązanych z GRU (za atak na Organizację ds. Zakazu Broni Chemicznej) oraz dwóch obywateli Chin i po jednej firmie z ChRL i KRLD (za ataki na dostawców usług IT).

7 sierpnia – Prezydent Turcji Recep Tayyip Erdoğan zadeklarował wznowienie odwiertów na Morzu Śródziemnym w celu eksploatacji podmorskich złóż ropy naftowej i gazu ziemnego. Tłem tej decyzji był nieuregulowany spór o podział wód terytorialnych i wyłącznych stref ekonomicznych pomiędzy Turcją, Grecją, Cyprzem i Egiptem. 12 sierpnia doszło do zderzenia greckiej fregaty z tureckim okrętem ubezpieczającym statek badawczy. 3 września sekretarz generalny NATO Jens Stoltenberg poinformował o gotowości Grecji i Turcji do rozmów o deeskalacji napięcia w związku z sytuacją na Morzu Śródziemnym, w ramach mechanizmów sojuszniczych.

2 września – Stany Zjednoczone wprowadziły ograniczenia dla chińskich dyplomatów związane z poruszaniem się po terytorium tego państwa – organizacja spotkań z władzami stanowymi i lokalnymi, środowiskami akademickimi oraz wszelkich wydarzeń liczących ponad 50 osób poza terenem ambasady i konsulatów uzależniona została od zgody Departamentu Stanu.

11 września – Wielka Brytania i Japonia podpisały umowę o wolnym handlu. Dla Brytyjczyków było to pierwsze tego typu porozumienie po brexicie.

16 września – Niezależna komisja śledcza, powołana na zlecenie Rady Praw Człowieka ONZ, opublikowała raport poświęcony sytuacji w Wenezueli po wyborach prezydenckich z 2018 r. Stwierdzono w nim przypadki egzekucji i aresztowań bez wcześniejszego osądzenia, wymuszonych zaginięć, tortur i nieludzkiego traktowania, będące elementem szerszej polityki represji ze strony władz.

9 października – Światowy Program Żywnościowy ONZ nagrodzony Pokojową Nagrodą Nobla.

24 października – Honduras jako 50. państwo ratyfikował Traktat o całkowitym zakazie broni jądrowej (TPNW). Oznaczało to wejście układu w życie w terminie 90 dni, tj. 22 stycznia 2021 r. Traktatu nie podpisało żadne z państw dysponujących taką bronią.

9 listopada – Amerykański koncern farmaceutyczny Pfizer poinformował o wytworzeniu, wraz z niemiecką firmą biotechnologiczną BioNTech, szczepionki na COVID-19. W kolejnych tygodniach analogiczny rezultat prac ogłosiły amerykański koncern Moderna Therapeutics oraz brytyjski AstraZeneca (we współpracy z Uniwersytetem w Oksfordzie). 8 grudnia Wielka Brytania jako pierwsze z państw rozpoczęła akcję masowego szczepienia obywateli.

17 listopada – Departament Obrony USA ogłosił decyzję prezydenta Trumpa o wycofaniu z terytoriów Afganistanu i Iraku ok. 2,5 tys. żołnierzy US Army. Krok ten ma związek m.in. z zawartym w lutym porozumieniem pokojowym z talibami.

21–22 listopada – W formule wideokonferencji odbył się zorganizowany przez Arabię Saudyjską szczyt grupy G-20. Zasadniczy temat stanowiła pandemia COVID-19 i jej skutki dla sytuacji społeczno-gospodarczej świata, w szczególności działania związane z dystrybucją szczepionek oraz programami zwalczania następstw kryzysu gospodarczego (w tym m.in. redukcją lub zawieszeniem zadłużenia zagranicznego oraz kształtem reform Światowej Organizacji Handlu). Poruszono również problematykę zmian klimatu i transformacji energetycznej oraz pozycji konsumentów w warunkach gospodarki cyfrowej.

1 grudnia – Rosyjski resort obrony poinformował o rozmieszczeniu na terenie Wysp Kurylskich pocisków przeciwrakietowych S-300. Decyzja ta spotkała się ze sprzeciwem Japonii, z którą Rosja toczy spór o zwierzchność nad wyspami.

4 grudnia – Departament Obrony USA poinformował o decyzji prezydenta Trumpa dotyczącej wycofania większości (ponad 600 z 700) żołnierzy służących na terytorium Somalii w ramach operacji „Enduring Freedom” w związku ze zwalczaniem zbrojnych bojówek organizacji terrorystycznej Asz-Szabab.

4 grudnia – Niemiecka dyplomatka, Helga Schmid, stojąca dotychczas na czele Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych, objęła funkcję sekretarza generalnego Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie. Brak porozumienia politycznego w łonie OBWE sprawił, że stanowisko to (podobnie jak pozostałe kluczowe urzędy w organizacji) pozostawało od lipca nieobsadzone.

13 grudnia – Biuro prokuratora MTK ogłosiło zakończenie postępowania przygotowawczego w związku z konfliktem we wschodniej Ukrainie. Fatou Bensouda przyznała, że istnieją liczne przesłanki wskazujące na możliwość popełnienia zbrodni wojennych i zbrodni przeciwko ludzkości.

14 grudnia – Stany Zjednoczone usunęły Sudan, po wypłaceniu przezeń rekompensaty w wysokości ok. 335 mln USD, z listy państw sponsorujących terroryzm.

22 grudnia – Dziennik *Kommiersant* poinformował o obecności oddziałów rosyjskiej armii w Republice Środkowoafrykańskiej, uczestniczących w walkach z rebeliantami po stronie sił rządowych. Informacja ta została zdementowana przez Kreml.

30 grudnia – Przewodniczący Rady Europejskiej Charles Michel obwieścił osiągnięcie wstępnego porozumienia między Unią Europejską a Chinami, dotyczącego treści kompleksowej umowy inwestycyjnej.